

УДК 352.072(477)
DOI: <https://doi.org/10.17721/2616-9193.2025/21-9/11>

Аліна КУЗЬМИЧ, д-р філософії
ORCID ID: 0000-0003-0848-5682
e-mail: alinakuzmich28@gmail.com
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

Оксана КУЗЬМИЧ, д-р філософії
ORCID ID: 0000-0001-8406-8456
e-mail: sana.kuzmich26@gmail.com
Криворізький державний педагогічний університет, Кривий Ріг, Україна

ДОВІРА ГРОМАДЯН ДО ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ: ФАКТОРИ, НАСЛІДКИ ТА ШЛЯХИ ЗМІЦНЕННЯ

Вступ. Наголошено, що довіра громадян до органів місцевого самоврядування є одним із ключових чинників, що визначає ефективність системи місцевого самоврядування, сприяє соціальній згуртованості та підтримує розвиток територіальних громад. В умовах глибоких трансформацій і численних викликів, з якими стикається Україна, зокрема політичних, економічних і безпекових, питання формування довіри набуває особливого значення. Високий рівень довіри підвищує легітимність управлінських рішень, стимулює активність громадян і забезпечує сталу взаємодію між владою та суспільством. Це робить дослідження природи довіри актуальним як у науковому, так і в практичному вимірі.

Методи. У дослідженні використано комплексний підхід із поєднанням кількісних і якісних методів. Застосовано порівняльний аналіз для виявлення регіональних особливостей формування довіри та зіставлення із міжнародними практиками на основі аналізу нормативно-правової бази. Контент-аналіз охоплює публічні виступи, аналітичні звіти, офіційні документи та медійні публікації, що дозволило виявити ключові аспекти інформаційної політики, прозорості й публічної комунікації. Структурно-функціональний підхід дозволив узагальнити взаємозв'язки між різними суб'єктами управління та побудувати концептуальну модель із фокусом на прозорість, підзвітність, ефективність, соціальний капітал і нормативне регулювання.

Результати. Підтверджено, що рівень довіри є багатовимірним показником. На нього позитивно впливають прозорість процедур, відкритість інформації, доступ до бюджетних даних і залучення громадян до прийняття рішень. Важливу роль відіграють цифрові технології, швидкість реагування на запити громади та ефективність управлінських рішень. Розроблено модель, яка демонструє взаємозв'язок між соціальними та інституційними чинниками довіри. За допомогою порівняння із міжнародною практикою засвідчено, що цифровізація та модернізація процесів – це ключові чинники підвищення довіри до місцевого самоврядування.

Висновки. Доведено, що довіра до органів місцевого самоврядування є критично важливою для стабільності та ефективності публічного управління в Україні. Аргументовано, що забезпечення прозорості, підзвітності, розвитку громадської участі та цифрових інструментів має стати пріоритетом у реформуванні місцевого врядування. Запропоновано модель, яку можна використати як основу для формування стратегій зміцнення довіри в умовах сучасних викликів.

Ключові слова: довіра, публічне управління, місцеве самоврядування, участь громадян, підзвітність, управлінські механізми

Вступ

Актуальність дослідження. У процесі формування демократичного суспільства однією із ключових передумов ефективного функціонування системи публічного управління є наявність стійкої довіри громадян до органів влади, зокрема – до органів місцевого самоврядування. Саме місцева влада є найближчою до потреб громадян, забезпечує повсякденне функціонування територіальних громад, реалізує важливі соціальні та економічні програми, впливає на якість життя населення. Отже, рівень довіри до неї є одним із індикаторів її легітимності та відкритості. В умовах реформи децентралізації, яку Україна впроваджує з 2014 року, значну частину повноважень і ресурсів було передано на місцевий рівень. Проте разом із новими можливостями зростає й відповідальність органів місцевого самоврядування перед громадою. Успішність реформи великою мірою залежить від здатності влади забезпечити прозорість, підзвітність, якісне надання послуг і ефективну комунікацію з громадянами. Недостатній рівень довіри до місцевої влади гальмує реалізацію реформ, ускладнює взаємодію між громадянами та управліннями, провокує апатію або протестні настрої.

Попри активне впровадження інструментів громадської участі, елементів е-демократії, механізмів відкри-

того врядування, недовіра до місцевих інституцій залишається серйозною проблемою в багатьох регіонах України. Це зумовлює потребу в глибокому науковому аналізі причин такого стану та пошуку шляхів його подолання.

У сучасному світі довіра громадян до інститутів влади є одним із найважливіших чинників демократичного розвитку, соціальної стабільності та ефективного державного управління. Особливої ваги це питання набуває на рівні місцевого самоврядування, яке є найближчим до повсякденного життя громадян, і від ефективності якого значною мірою залежить якість життя населення, стан інфраструктури, доступ до послуг, а також рівень громадської участі у прийнятті рішень.

В Україні впродовж останнього десятиліття реалізується масштабна реформа децентралізації влади, яка передбачає передання значних повноважень та ресурсів від центральної влади до місцевих громад. Зазначений процес відкрив нові можливості для підвищення спроможності органів місцевого самоврядування, зміцнення локальної демократії та залучення громадян до прийняття управлінських рішень. Однак разом із новими можливостями реформа виявила і низку проблем – нерівномірність розвитку громад, кадровий дефіцит, слабкі інституційні механізми підзвітності, а також низький рівень довіри до місцевої влади в окремих регіонах.

© Кузьмич Аліна, Кузьмич Оксана, 2025

Довіра громадян до органів місцевого самоврядування є складним соціально-політичним явищем, що формується під впливом багатьох чинників – як об'єктивних (економічна ситуація, прозорість роботи органів влади, якість надання послуг), так і суб'єктивних (рівень поінформованості громадян, досвід взаємодії з органами влади, індивідуальні очікування). Низький рівень довіри негативно впливає на легітимність влади, ускладнює процеси ухвалення рішень, знижує рівень громадської активності та унеможливує ефективну реалізацію політики розвитку громад.

Актуальність дослідження зумовлена нагальною потребою комплексного аналізу чинників, які впливають на рівень довіри до органів місцевого самоврядування в Україні, з урахуванням сучасних політичних, економічних і соціокультурних умов. Крім того, важливо окреслити можливі наслідки кризи довіри для демократичного розвитку громад, а також визначити ефективні стратегії подолання такої кризи шляхом посилення підзвітності, прозорості, діалогу з громадянами та підвищення управлінської компетентності представників місцевої влади.

Метою статті є з'ясування природи та структури довіри до органів місцевого самоврядування в Україні, виявлення ключових факторів, що сприяють або, навпаки, перешкоджають її формуванню, аналіз соціальних та управлінських наслідків низького рівня довіри, а також розроблення практичних рекомендацій для підвищення рівня довіри на місцевому рівні.

Огляд літератури. Довіра громадян до органів місцевого самоврядування є багатоаспектним явищем, яке активно досліджують у сфері публічного управління, соціології, політології та права. У сучасній науковій парадигмі її вважають фундаментальним чинником ефективності інституційної взаємодії між владою та суспільством, а також маркером легітимності та стабільності демократичних процесів. Серед закордонних класиків концепції соціальної довіри слід згадати роботи Ф. Фукуями, який визначає довіру як форму соціального капіталу, що забезпечує ефективне функціонування економічних і політичних систем (Fukuyama, 1995). Його позицію підтримує також П. Бурдье, який наголошував, що соціальний капітал, зокрема у формі інституційної довіри, є відтворюваним у межах комунікативних практик і структур владної легітимності.

Американський соціолог Чарльз Тіллі підкреслював, що ефективний розвиток соціуму неможливий без так званих "мереж довіри" – стабільних об'єднань осіб, які поділяють спільні цінності, цілі та норми взаємодії. Такі мережі відіграють ключову роль у підтримці внутрішньої солідарності та забезпеченні взаємного захисту інтересів учасників. Вони функціонують у межах спільного соціального простору, мають власні регулятивні установки, чітко розрізняють членів спільноти від зовнішніх осіб, а за потреби можуть переходити до прихованого способу дії для уникнення впливу негативних зовнішніх чинників. У сфері публічного управління подібні мережі сприяють зміцненню інституційної довіри, посиленню соціального капіталу та ефективнішому впровадженню управлінських рішень (Tilly, 2005).

Як зазначає Ханік (2021), рівень довіри безпосередньо залежить від ефективності комунікації органів влади з громадянами, їхньої здатності забезпечити прозорість бюджетного процесу та впровадження публічного маркетингу. Подібну позицію висловлює і Правосуд (2023), який доводить, що довіра населення до публічного управління особливо зростає в умовах кризової мобілізації, коли органи місцевого самоврядування демонстру-

ють здатність швидко реагувати на виклики, забезпечуючи базові послуги й безпеку.

Цікаву теоретичну інтерпретацію пропонує Палагнюк (2021), підкреслюючи, що соціальна довіра є індикатором якості громадянського суспільства. Автор вважає, що низький рівень довіри до публічної влади має не лише об'єктивні причини (як-от корупція чи неефективність), а й суб'єктивні, зокрема відсутність тривалого досвіду участі громадян у прийнятті управлінських рішень. Довірі, на їхню думку, сприяє наявність відкритих механізмів участі, формування горизонтальних зв'язків між громадянами, а також зменшення дистанції між владою та суспільством.

У дослідженнях українських соціологів, зокрема аналітиків Центру Разумкова (Оцінка ситуації в країні ..., 2024), довіра до місцевих органів влади позиціонується як показник інституційної ефективності, що змінюється в динаміці залежно від політичної ситуації, економічної стабільності та якості публічних послуг. Згідно з даними останнього соціологічного опитування, у січні 2024 року довіра до місцевого самоврядування була вищою, ніж до центральних органів влади, що, на думку експертів, пов'язано із безпосередньою взаємодією на місцевому рівні, більшими можливостями громадського контролю та гнучкістю органів МС у періоди загальнодержавних криз.

Цицик (2020) наголошує на тому, що громадянська активність є базовим фактором формування довіри. Ідеться не лише про участь у виборах, а про постійне залучення громадян до розв'язання локальних проблем, зокрема через інститути публічних консультацій, електронної демократії та проекти спільного фінансування. Автор підкреслює, що там, де громадяни відчувають свій вплив на процеси прийняття рішень, рівень довіри до місцевої влади суттєво зростає.

Подібний висновок робить також Пелін (2013), який стверджує, що практика використання інструментів доброчесності, таких як електронні закупівлі та відкриті бюджети, створює умови для підвищення прозорості, що автоматично стимулює зростання довіри. У його роботі наведено приклади муніципалітетів, які запровадили механізми громадського аудиту й отримали найвищі показники довіри за результатами незалежного моніторингу.

На думку Л. Гриневич (Гриневич, & Буслаєв, 2024), не менш важливою передумовою довіри є комунікаційна стратегія органів місцевого самоврядування. Автор акцентує на необхідності відходу від бюрократичного стилю комунікації до побудови відкритого діалогу, орієнтованого на потреби мешканців. Через аналіз кейсів у Львові, Вінниці та Чернігові, він демонструє, як цифрові платформи, зворотний зв'язок та візуалізація управлінських результатів можуть покращити сприйняття місцевої влади.

Також вагоме місце в дискурсі довіри посідає тема легітимності. Байрак (2020) вважає, що в умовах реформування територіальної організації влади довіра виступає своєрідним "соціальним капіталом легітимності", без якого органи МС нездатні ефективно виконувати свої функції. Автор порівнює рівень довіри в об'єднаних територіальних громадах різних регіонів України й виявляє тісний зв'язок між рівнем довіри та рівнем реалізованих інфраструктурних проєктів, прозорістю звітності та участю мешканців у розподілі ресурсів.

Міжнародний контекст дослідження довіри представлений у роботах OECD, де наголошується, що довіра до місцевих органів влади є критерієм якості врядування на місцях. У звітах організації виокремлено такі складники інституційної довіри: доброчесність, відкри-

тість, справедливість процедур, відповідальність та передбачуваність. Саме через ці змінні міжнародні рейтинги оцінюють ефективність публічного адміністрування, включаючи й муніципальний рівень.

Таким чином, аналіз наукових джерел свідчить про те, що довіра до органів місцевого самоврядування є складною соціально-управлінською конструкцією, що формується у контексті політичної культури, рівня громадянської активності, інституційної ефективності, законодавчих засад та медійного середовища. Її не можна звести до однофакторної змінної, оскільки залежить від цілого комплексу детермінант – від прозорості та підзвітності до здатності органів влади комунікувати з громадянами у відкритій та інклюзивній формі.

Методи

Застосування методу порівняльного аналізу дозволило виявити подібності та відмінності в механізмах формування довіри в різних регіонах України, а також зіставити українську модель публічного управління з міжнародним досвідом. Порівняльний аналіз нормативно-правових документів (наприклад, Конституції України, Закону "Про місцеве самоврядування в Україні", звітів Центру Разумкова та публічних даних міжнародних організацій) сприяв критичному осмисленню гармонізації українського законодавства із загальноєвропейськими стандартами у сфері публічного управління. Цей підхід дозволив оцінити ефективність децентралізованих моделей управління та визначити, які чинники (прозорість, підзвітність, ефективність послуг) впливають на формування довіри громадськості.

Контент-аналіз використовувався як кількісно-якісний метод дослідження аналітичних звітів, публічних виступів представників органів місцевого самоврядування, медійних публікацій та офіційних документів. Завдяки цьому методу було ідентифіковано ключові теми та проблеми, що стосуються процесів інформування, комунікації та взаємодії між владою та громадянами. Аналіз дозволив розрізнити конструктивні та маніпулятивні підходи у формуванні довіри, а також виявити бар'єри, що перешкоджають ефективній інтеграції громадських інтересів у прийняття управлінських рішень.

Для розкриття ролі та взаємозв'язку різних суб'єктів публічного управління (національних, регіональних, місцевих органів влади, а також недержавних інституцій) застосовано елементи структурно-функціонального методу. Це дозволило побудувати концептуальну модель, яка узагальнює взаємозв'язки між нормативно-правовою базою, інституційною прозорістю, підзвітністю, ефективністю управління та соціальним капіталом, які сукупно визначають рівень довіри громадян. Завдяки цьому підходу вдалося виявити функціональні зв'язки між різними компонентами системи публічного управління та окреслити шляхи посилення механізмів побудови довіри.

Отже, інтеграція методу порівняльного аналізу, контент-аналізу та елементів структурно-функціонального підходу дозволила комплексно дослідити феномен довіри, визначити ключові чинники та розробити рекомендації щодо покращення взаємодії між владою та громадянською в умовах сучасних політичних, економічних та безпекових викликів.

Результати

Довіра громадян до органів місцевого самоврядування є ключовим фактором забезпечення якості публічного управління, соціальної згуртованості та економічного розвитку територіальних громад. У сучасних умовах, коли Україна проходить через складні економічні, соціальні, екологічні, безпекові та політичні

виклики, питання формування та підтримання довіри набуває особливої актуальності. Відсутність належного рівня довіри веде до зниження участі громадян у прийнятті рішень, спричиняє корупційні ризики та зменшує ефективність реалізації реформ. Для стабільного розвитку суспільства критично важливою є наявність довіри населення до інститутів публічного управління. Саме довіра виступає фундаментом демократичного устрою, адже без неї неможливо забезпечити ефективну взаємодію між громадянами та владними структурами. Високий рівень довіри громадськості до органів влади не лише зміцнює їхню легітимність, а й значно підвищує результативність управлінських рішень. У цьому контексті довіра слугує своєрідним "соціальним клеєм", що забезпечує сталість та дієздатність управлінських процесів у межах демократичного врядування. У зв'язку з цим наукове дослідження цього феномену має як теоретичну, так і практичну значущість.

Довіру можна визначити як позитивне очікування того, що об'єкт довіри (орган влади) виконає свої функції прозоро, ефективно та етично. Це базується на попередньому досвіді взаємодії та інформації, доступній громадськості. За визначенням Ф. Фукуями, довіра – це "очікування, що з'являється у членів співтовариства, що інші його члени будуть поводитись передбачувано, чесно та з увагою до потреб довколишніх". Учасників таких об'єднань пов'язують взаємні відносини, засновані на довірі, а також узгоджені уявлення про соціально прийнятну поведінку та спільні ціннісні орієнтири. Зазначені засади можуть варіюватися від елементарних принципів взаємопідтримки до розгалужених систем нормативних переконань, що регулюють взаємодію в межах публічного простору та впливають на процеси ухвалення управлінських рішень (Fukuyama, 1995). Зазначений підхід підкреслює як емоційний, так і раціональний складники довіри.

Витоки феномену довіри слід шукати у здатності індивіда встановлювати довірливі стосунки, що виявляється у безпосередній міжособистісній взаємодії та сприяє формуванню стійких соціальних контактів між різними учасниками суспільного життя. У контексті публічного управління це набуває особливого значення, адже, як зазначає Т. Стеценко, саме такий підхід формує підґрунтя для становлення культури довіри, що пронизує усі рівні соціальної взаємодії – від локальних до загальнонаціональних. У результаті формується соціальний капітал, який, у свою чергу, слугує основою для нагромадження стратегічного ресурсу довіри, необхідного для ефективного функціонування системи публічного управління (Стеценко, 2018).

Оскільки довіра формується у процесі постійної взаємодії між членами суспільства, то її можна розглядати як продукт як особистісної, так і колективної активності, що водночас перебуває під впливом соціальної структури конкретного соціуму. У процесі такої взаємодії з'являються стабільні соціальні зв'язки, які слугують підґрунтям для побудови системи довірчих відносин усередині певної соціальної спільноти. З часом у межах цієї спільноти формується нормативно-ціннісна база, спільна для всіх учасників, яка забезпечує стійкість і передбачуваність соціальної поведінки (Fukuyama, 1995). Це, у свою чергу, сприяє інституціоналізації довіри та укріпленню управлінських механізмів у межах публічного управління.

Слід акцентувати увагу на необхідності врахування особливостей пострадянських суспільств, зокрема українського, під час адаптації загальнотеоретичних

концепцій до їх аналізу. Зокрема, під час осмислення положень, що поєднують підходи теорії структурації Е. Гіденса (Giddens, 1990) та концепції соціального капіталу Ф. Фукуями (Fukuyama, 1995), важливо зважати на те, що в цих підходах рівнозначно розглянуто вплив як індивідуальних, так і колективних суб'єктів на формування довірчих зв'язків. Водночас у контексті українського суспільства спостерігається переважання індивідуалізованих форм довіри. Основу довірчих взаємин тут частіше становлять персональні, зокрема родинно-сімейні зв'язки, які й формують первинні мережі довіри, на відміну від більш інституціоналізованих або колективних форм, характерних для західних моделей публічного управління.

Формування структур, що сприяють розвитку довіри в українському суспільстві як типовому представнику пострадянської моделі, відбувається в умовах, що мають низку унікальних рис. Зокрема, трансформація до ринкової демократії на тлі слабо розвинених інституцій громадянського суспільства зумовила домінування міжособистісних довірчих зв'язків, обмежених колом родичів і найближчого соціального оточення. У сучасному українському контексті домінують цінності, що сприяють розвитку особистісної, здебільшого сімейно орієнтованої довіри, тоді як горизонтальні зв'язки поза межами родини залишаються менш розвиненими. У зв'язку з цим особливого значення набуває аналіз механізмів, які регулюють процеси становлення та підтримки довірчих відносин. Саме ці механізми дозволяють глибше зрозуміти, як соціокультурні чинники й ціннісні орієнтири впливають на побудову довірчих мереж у системі публічного управління.

Сучасні суспільства, зокрема й українське, функціонують під впливом комплексу чинників, що визначають специфіку формування та підтримання довірчих зв'язків, що дає підстави розглядати довіру як один із ключових інструментів забезпечення стійкого соціального розвитку. Водночас домінування недовіри в суспільному середовищі істотно трансформує саму природу довіри, ускладнюючи її реалізацію. Такий стан виступає, з одного боку, бар'єром на шляху реалізації реформ у різних секторах публічного життя, а з іншого – відображає критичне ставлення громадян до функціонування державних інституцій та організацій громадянського суспільства.

Таким чином, довіра (або недовіра), що виникає на емоційно-ситуативному рівні, є одним з основних складників взаємодії між громадянами та державними інститутами. Вона може формуватися швидко та без глибокого раціонального осмислення, що підкреслює важливість урахування ситуативних факторів у процесах публічного управління. Водночас у контексті більш глибоких, стабільних довірчих відносин доцільно акцентувати увагу на інших рівнях соціальної регуляції, які здатні як зміцнити, так і послабити довіру до органів влади в умовах динамічних суспільних трансформацій.

Довірливе чи недовірливе ставлення як вияв свідомості виникає на трьох рівнях психічної регуляції, першим із яких є реактивний або імпульсивний рівень. Він активується у відповідь на конкретну ситуацію та передбачає формування миттєвої, неусвідомленої довіри чи недовіри. Такі емоційні реакції швидко виникають і так само швидко зникають. Прикладом може бути раптова довіра до лідера, що з'являється в умовах масової події або під час стихійного зібрання, коли рішення приймаються під впливом емоцій та динаміки натовпу. У контексті публічного управління це вказує на вразли-

вість громадської думки до ситуативних впливів і важливість стабільної комунікації між владою та громадянами.

Другий рівень – це об'єктивація, або процес усвідомленого пізнання та оцінювання ситуації, коли довіра чи недовіра виникають свідомо в конкретних умовах. Наприклад, це може бути довіра чи недовіра до окремої особи чи соціальної групи, що формується через безпосередню взаємодію та комунікацію. Третій рівень – це рівень соціалізації особистості, де довіра або недовіра стають частиною вольових переконань, що визначають життєву позицію людини. На цьому рівні формується стійка соціальна настанова, яка спрямовує поведінку та визначає підходи до взаємодії в соціумі, зокрема в контексті публічного управління.

Довіра та недовіра виникають під впливом низки факторів, зокрема:

- інформаційного простору, який зберігає знання та попередній досвід індивіда і є основою для формування когнітивних аспектів довіри;
- емоційного впливу на сприйняте знання та його взаємозв'язку з конкретними потребами, що призводить до формування емоційно насичених уявлень, таких як оцінки, судження, переконання та ідеали (Супрунець, 2015).

У публічному управлінні ці чинники мають особливе значення, оскільки формують ставлення громадян до державних інститутів і можуть значно впливати на ефективність комунікації та реалізацію управлінських рішень.

В українській науковій традиції питання довіри до органів місцевого самоврядування посідає важливе місце. Дослідження цього феномену почало активно розвиватися у період 2009–2011 років. Значною подією став випуск спеціального числа журналу "Економічна теорія" у 2010 році, де основною темою стала проблема довіри. У цей період з'являється кілька дисертаційних робіт у таких галузях, як державне управління, психологія та політологія, де феномен довіри проаналізовано через призму соціальних практик і конкретних управлінських контекстів.

Найбільша (у кількісному вираженні) зацікавленість у дослідженнях довіри існує у сферах, що корелюють із такими практиками, як державне управління, економіка та політика.

Дослідження феномену довіри, проведене науковцями, охоплює кілька ключових аспектів:

- аналіз причин кризи довіри в суспільстві;
- обґрунтування необхідності відновлення простору довіри в українському соціумі;
- розроблення механізмів для підвищення рівня довіри до органів влади та учасників економічної діяльності (Нападиста, 2017).

Ці дослідження мають особливе значення для розуміння соціальних процесів у публічному управлінні та формування ефективних стратегій взаємодії з громадськістю.

Необхідність відновлення або створення простору довіри дослідники обґрунтовують тим, що довіра може стати ключовим чинником у вирішенні управлінських завдань і формуванні ефективних механізмів управління, здатних відповісти на складність сучасних викликів. Саме довіра, а не примус є основною умовою успіху влади, адже вона дозволяє консолідувати суспільство для ефективного вирішення питань його розвитку. У контексті публічного управління довіра виступає як складова частина ціннісної основи раціональних рішень, важливий фактор у процесах прийняття рішень в умовах інформаційного дефіциту або суперечливої інформації, а також як інструмент оптимізації фінансо-

вих результатів. Вона дозволяє знизити трансакційні витрати, оскільки дає можливість зменшити потребу в численних контрольних процедурах. Такі підходи особливо актуальні для України, де подолання тривалих політичних, соціальних та економічних криз неможливе без відновлення довіри в суспільстві. Це є основою для зміцнення національної свідомості, узгодження економічних інтересів різних суб'єктів і, зрештою, поглиблення демократизації, що позитивно впливає на рівень громадської активності і формування демократичних принципів в публічному управлінні.

Фахівці з державного управління вважають, що для збереження довіри як капіталу важливими механізмами є відкритий та чесний діалог між державою і громадянами, а також використання електронної демократії як сучасного інструменту політичної комунікації. Відновленню довіри до інститутів публічного управління в Україні сприятиме, за словами дослідників, зменшення рівня корупції, створення прозорих і відкритих умов для діяльності органів державної влади, а також надання громадянам можливості активно брати участь у процесах ухвалення рішень у сфері державної політики.

У контексті державного управління феномен довіри розглядають здебільшого з прагматичного погляду, що призводить до трактування довіри як тривалого ресурсу, який громадяни надають представникам владних інститутів або суб'єктам економічної діяльності. Такий підхід підкреслює, що довіра є своєрідним "кредитом", який зберігається протягом тривалого часу і має важливе значення для стабільності публічного управління.

За визначенням Ф. Фукуями, довіра є основною характеристикою розвиненого суспільства, що виявляється як на індивідуальному рівні, так і на рівні соціальних інститутів та держави (Fukuyama, 1995). У розвинених країнах спостерігається високий рівень довіри як між людьми, так і до соціальних інститутів. Довіра виступає не лише умовою процвітання суспільства, але й результатом його розвитку, що стимулює пошук механізмів для збільшення цього ресурсу в суспільстві. Незалежно від того, як учені трактують довіру, в кінцевому підсумку всі ці роздуми зводяться до ключового питання: чи можливо управляти довірою як ресурсом, спрямовуючи її для стимулювання соціальних змін і покращення публічного управління?

Зважаючи на важливість довіри для функціонування політичних та економічних сфер, а також її вплив на весь соціум, пропонуємо вважати першим механізмом управління соціальним ресурсом довіри практичне соціологічне вимірювання, яке дає змогу оцінити окремі аспекти довіри, визначити її ключові показники та з'ясувати чинники, що на неї впливають. Це дозволить сформулювати уявлення про природу довіри та створити умови для її накопичення і подальшого ефективного управління у контексті публічного управління.

Кожне суспільство має свою унікальну культуру, яка визначає норми та цінності, включаючи норми довіри. Набір цих норм утворює культуру довіри, яка регулює соціальні відносини всередині суспільства. Культура довіри встановлює критерії довіри і, якщо певний суб'єкт відповідає цим критеріям, то він може отримувати соціальний ресурс довіри, і навпаки. Накопичення довіри в соціальних відносинах між індивідами та соціальними інститутами стає можливим через процес інституціоналізації критеріїв довіри, закріплених суспільством, та їх подальше відтворення соціальними інститутами. Хоча утворення, накопичення та поширення довіри є природним процесом, бажання

індивідів впливати на владу часто стимулює певних суб'єктів спрямовувати ресурс довіри у вигідне для них русло. Спроби маніпулювати довірою є поширеним явищем у різних суспільствах, на що соціум зазвичай реагує формуванням "соціального імунітету" до тих об'єктів, які не виправдали довіри. Це спричиняє вироблення нових критеріїв довіри, які, у свою чергу, впливають на загальний феномен довіри в суспільстві.

Отже, наступним важливим механізмом управління соціальним ресурсом довіри є процес відтворення критеріїв довіри. Цей механізм може застосовуватися як у конструктивних, так і в маніпулятивних формах. Конструктивне відтворення критеріїв довіри передбачає їх правомірність, обґрунтованість і практичне впровадження, що надає можливість оцінити їх ефективність і результативність у довгостроковій перспективі. У цьому разі відтворення критеріїв довіри сприяє зміцненню соціальних зв'язків та забезпеченню прозорості управлінських процесів. Натомість маніпулятивне відтворення критеріїв довіри полягає в підміні справжніх понять, спотворенні фактів, фальсифікації інформації чи офіційних документів, які повинні підтримувати довіру. Крім того, до маніпулятивного відтворення можна зарахувати створення і поширення помилкових критеріїв довіри, які мають на меті маніпулювати громадською думкою та знижувати рівень соціальної відповідальності інститутів. У результаті такі маніпуляції можуть призвести до серйозних порушень в управлінських процесах і погіршення суспільної довіри до органів влади.

Раціоналізація суспільства, а також сама раціональність є однією з основ для формування довіри, адже довіра, у свою чергу, потребує конкретних підстав і обґрунтувань для свого виникнення. Вибір довіряти чи не довіряти найчастіше базується на інформації про об'єкт довіри, яку людина отримує. Однак така інформація часто може бути недоступною або людина не має можливості чи часу для її глибокого аналізу. В таких ситуаціях індивіди часто звертаються до думки тих, кого вони вважають довіреними або авторитетними особами, "лідерів думок", покладаючись на їхні оцінки та рекомендації. Водночас наявність доступу до детальної та перевіреної інформації про події, осіб, організації та інші елементи суспільного життя дозволяє людині не тільки розібратися у ситуації, але й сформулювати власне ставлення до певних явищ. Це дає змогу прийняти свідоме рішення щодо довіри або недовіри, а також оцінити, наскільки обґрунтованими є позиції та твердження "лідерів думок". У контексті публічного управління така інформація є необхідною для формування здорових і прозорих відносин між громадянами та державними інститутами, адже вона сприяє підвищенню довіри до управлінських структур, а також забезпечує громадян можливістю здійснювати усвідомлений вибір щодо свого ставлення до органів влади.

Отже, третім механізмом управління соціальним ресурсом довіри є інформування. У конструктивній формі цей механізм передбачає поширення достовірної, об'єктивної інформації, яка сприяє формуванню прозорих і чесних відносин між державними інститутами та громадянами. Такий підхід дозволяє громадянам приймати обґрунтовані рішення, базуючись на фактах та перевірених даних. Натомість маніпулятивна форма інформування включає в себе пропаганду, популістські заяви, маніпуляції фактами та недобросовісну рекламу. Ці практики можуть спотворювати реальну картину, вводячи суспільство в оману, що веде до порушення довіри між владою та громадянами. У кон-

тексті публічного управління важливою є здатність забезпечити прозорість інформації, адже саме таким чином можна створити умови для стабільного та ефективного управління, що відповідає на потреби суспільства.

Незалежно від того, наскільки великий ресурс довіри є у суспільстві, соціальна система, у межах якої ми функціонуємо, і, власне, сама реальність змушують нас постійно робити вибір, що стосується довіри чи недовіри до різних аспектів соціального життя. Тому кожний із нас змушений знову й знову приймати рішення, оцінюючи, яку позицію обрати стосовно різних суб'єктів і інститутів. Негативний досвід, коли довіра не була виправдана, стає серйозним бар'єром для розвитку довірчих відносин, а також для подальшого нарощування соціального ресурсу довіри в суспільстві. Як зазначає Є. Головаха, "реальний шлях до підвищення рівня довіри в суспільстві полягає в поступовому переході від жорсткого контролю держави над особистістю та суспільством до контролю з боку громадянського суспільства над діяльністю державного апарату, зокрема щодо методів управління соціально-політичною сферою та економічними процесами" (Головаха, Костенко, & Макеева, 2014). Цей процес є важливим для відновлення та зміцнення довіри між владою та громадянами, що є основою ефективного публічного управління.

Четвертим механізмом управління соціальним ресурсом довіри є використання інструментів контролю. Вони, хоч і пов'язані з процесом інформування, є більш складними, оскільки втілюються у конкретних формах моніторингу та оцінювання діяльності, таких як контрольні звіти, статистичні дані та аналізи. Сучасні інструменти контролю включають також професійні ресурси, які здійснюють постійний моніторинг роботи органів влади, дозволяючи здійснювати перевірку їх ефективності, прозорості та відповідності суспільним вимогам. Ці механізми контролю не тільки забезпечують перевірку виконання нормативів і стандартів, але й формують основу для підтримки довіри до публічного управління, сприяючи відкритості та підзвітності в управлінській діяльності.

П'ятим механізмом управління соціальним ресурсом довіри є розроблення та реалізація соціально важливих ініціатив. Це конкретні кроки, спрямовані на виконання діяльності, яка відповідає вимогам законності, соціальним стандартам довіри та розв'язанню актуальних проблем. Така діяльність створює сприятливі умови для накопичення довіри серед громадян. Конструктивні ініціативи – це ті, що регулярно впроваджуються у практику і спрямовані на розв'язання соціальних проблем, покращуючи таким чином добробут суспільства. Вони можуть включати тривалі реформи чи системні зміни, що стосуються більшості членів суспільства. На відміну від них, маніпулятивні ініціативи часто мають одноразовий характер і реалізуються переважно в контексті політичних кампаній, маючи на меті залучення виборців за рахунок швидких, популістських обіцянок.

На думку дослідників, таких як Правосуд (2023) та Палагнюк (2021), застосування системного підходу до формування довіри дозволяє інтегрувати різні інституційні та соціальні чинники в єдину модель управління. Таким чином, для досягнення стійкого розвитку місцевого самоврядування необхідно одночасно впроваджувати реформи у сфері цифровізації, підвищення професійного рівня кадрів та розширення механізмів участі громадян.

Значну роль у формуванні довіри відіграють інституційні та соціальні чинники, зокрема:

- прозорість інформації, тобто відкритість роботи органів влади, яка дозволяє громадянам отримувати достовірну інформацію про прийняття рішень та розподіл бюджетних коштів (Оцінка ситуації в країні ..., 2024);
- підзвітність, тобто наявність ефективних механізмів контролю діяльності органів місцевого самоврядування, що сприяє зниженню корупційних ризиків та підвищує довіру (Конституція України, 1996); Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні" (1997);
- ефективність управління: якість надання публічних послуг та оперативність реагування на потреби населення є одними з ключових чинників, які впливають на сприйняття компетентності влади (Ханик, 2021);
- соціальний капітал – рівень соціальної згуртованості та активності громадянського суспільства також визначають готовність населення довіряти владі (Палагнюк, 2021).

Усі ці чинники набувають особливої значущості в контексті діяльності органів місцевого самоврядування, оскільки саме на цьому рівні влада є найближчою до громадян. Відповідно, рівень довіри до органів місцевого самоврядування стає не лише індикатором легітимності управління, а й чинником соціальної стабільності на місцевому рівні.

На рис. 1 наведено концептуальну схему, яка ілюструє взаємозв'язок основних компонентів, що впливають на формування довіри громадян до органів місцевого самоврядування.

Рис. 1. Концептуальна модель формування довіри громадян до органів місцевого самоврядування як основи їхньої легітимності в системі публічного управління

Джерело: розроблено авторами.

Концептуальна модель формування довіри громадян до органів місцевого самоврядування узагальнює основні взаємозв'язки між нормативно-правовою базою, прозорістю, підзвітністю, ефективністю управління та соціальним капіталом, що сукупно визначають рівень довіри громадян.

За даними соціологічного опитування Центру Разумкова, рівень довіри до органів місцевого самоврядування в Україні за останні роки демонструє таку динаміку:

1) березень 2021 року – баланс довіри до органів місцевої влади становив +15,7 % для місцевих рад та +21,9 % для голів громад;

2) січень 2024 року – рівень довіри до органів місцевої влади дещо знизився, що зумовлено як наслідками війни, так і економічними труднощами (Оцінка ситуації в країні ..., 2024).

Таблиця 1

Порівняльний аналіз рівня довіри до органів місцевого самоврядування в окремих містах України

Місто	Рівень прозорості діяльності органів місцевого самоврядування (%)	Рівень підзвітності органів місцевого самоврядування перед громадою (%)	Рівень довіри до органів місцевого самоврядування (%)
Київ	75	70	78
Львів	68	65	72
Харків	60	55	62
Одеса	65	60	66
Дніпро	63	58	64
Запоріжжя	58	52	59
Чернівці	66	61	68
Івано-Франківськ	70	67	74
Вінниця	72	69	76
Тернопіль	69	64	71

Джерело: дані соціологічних опитувань Центру Разумкова (Оцінка ситуації в країні ..., 2024) та дослідження Ханік (2021).

Одним із ключових чинників, що визначає рівень довіри громадян до органів місцевого самоврядування, є прозорість у процесі прийняття рішень. Відкритість інформації щодо діяльності місцевих рад, доступність бюджетної документації, оприлюднення стратегічних планів та звітів про виконання програм не лише формує позитивне сприйняття громадськістю, а й зміцнює інституційний авторитет самоврядування. Емпіричні дослідження, зокрема до початку повномасштабної фази війни, вказували, що в громадах, де функціонувала практика електронних консультацій та відкритого доступу до публічної інформації, громадяни значно частіше виражали довіру до влади, вважаючи її більш чесною та орієнтованою на інтереси населення (Indicators of trust in government, 2022; Ханік, 2021).

Водночас слід зважати на те, що після 2021 року, з початком широкомасштабної агресії Російської Федерації, з міркувань національної безпеки значна кількість публічної інформації була тимчасово обмежена або знята з офіційних сайтів органів влади. Це, з одного боку, ускладнило моніторинг відкритості органів місцевого самоврядування, однак, з іншого – не нівелювало значення прозорості як передумови формування довіри. Зокрема, Центр Разумкова в дослідженні 2024 року все ж засвідчив наявність прямої кореляції між рівнем поінформованості громадян щодо рішень місцевої влади та готовністю брати участь у процесах місцевого врядування (Оцінка ситуації в країні ..., 2024). Отже, довірливі відносини між громадянами та органами публічної влади залишаються критично важливими навіть в умовах обмеженого доступу до інформації. У разі їх наявності опір до запроваджених публічних рішень значно зменшується, що, своєю чергою, сприяє оперативнішому впровадженню змін та пришвидшує процес реформ у державі. Високий рівень довіри забезпечує ефективнішу реалізацію політичних ініціатив, оскільки громадяни схильні підтримувати зміни, вірячи в їх справедливості і користь.

Наступним значущим фактором є ефективність управлінських рішень, яка визначається передусім здатністю органів місцевого самоврядування швидко реагувати на виклики та потреби громади. Якщо місцева влада здатна забезпечити якісне надання адміністративних,

соціальних та комунальних послуг, дотримуючись принципів доброго врядування, вона автоматично здобуває довіру громадян. У цьому контексті ключовим є не лише результат, а й процес – діалог з громадою, урахування локального контексту, динаміка прийняття рішень. За результатами соціологічного моніторингу, проведеного у 2023 році Національним інститутом стратегічних досліджень, понад 60 % опитаних зазначили, що головною підставою для недовіри до органів місцевої влади є їх неспроможність оперативно розв'язувати інфраструктурні, соціальні та побутові проблеми (Правосуд, 2023).

Ще одним фундаментальним чинником формування довіри є підзвітність та ефективний громадський контроль дій місцевої влади. Коли в громадян є реальні інструменти участі в прийнятті рішень – наприклад, через громадські ради, електронні петиції, бюджети участі або відкриті громадські слухання, то формується відчуття власного впливу на політику. Це, у свою чергу, сприяє зниженню рівня відчуження та підвищує легітимність органів самоврядування. Присутність інституціоналізованих механізмів публічної підзвітності значною мірою зменшує ризики корупції та зловживання владою (Палагнюк, 2021). Зокрема, у дослідженні OECD оголошено, що в країнах із високим рівнем залучення громадян до місцевого управління зазвичай фіксується значно вищий рівень довіри до муніципалітетів (Indicators of trust in government, 2022).

Важливу роль у процесі формування довіри відіграє соціальний капітал – сукупність горизонтальних зв'язків між членами громади, заснованих на взаємній довірі, нормах взаємодопомоги та спільної відповідальності. Чим активнішим є громадянське суспільство, тим вищий потенціал для формування партисипативної демократії, що посилює ефективність місцевого самоврядування. Згідно з дослідженням Цицик (2020), активна громадянська участь у процесах прийняття рішень, реалізація спільних ініціатив, участь у громадських обговореннях і місцевих проєктах прямо впливають на зростання довіри до влади. Крім того, підкреслює автор, громадянська активність є не лише результатом високої довіри, а й її важливою передумовою – через включення громадян у процеси, які раніше сприймалися як виключно владні.

Згідно з думкою Ханік (2021), основними факторами, які визначають рівень довіри до джерела інформації, є професіоналізм, добросовісність та привабливість. Отже, представники публічної влади повинні володіти необхідними професійними знаннями та мати високі моральні принципи, а також здійснювати прозору та підзвітну управлінську діяльність. Такий підхід у комплексі може сприяти зростанню довіри громадян до влади. В Україні важко точно оцінити рівень професійних компетенцій працівників органів місцевого самоврядування, оскільки наявність вищої освіти чи наукового ступеня не завжди гарантує високу кваліфікацію. Крім того, корупція в державному секторі є чітким індикатором низького рівня моральних цінностей публічних управлінців.

Таким чином, можна стверджувати, що довіра громадян до органів місцевого самоврядування не є статичною характеристикою, а постійно формується та змінюється під впливом динамічної взаємодії ряду факторів. Її основою виступають прозорість та відкритість влади, здатність ефективно виконувати управлінські функції, наявність дієвих механізмів громадського контролю, а також розвиток громадянського суспільства як активного суб'єкта місцевої політики. Послідовна робота над посиленням кожного з перелічених чинників може стати основою для сталого зростання суспільної довіри та розвитку інститутів демократії на місцевому рівні.

Таблиця 2

Низький рівень довіри до органів місцевого самоврядування: основні вияви та наслідки

Поточний стан (яви недовіри)	Можливі наслідки	Соціально-економічний вплив
Пасивність громадян у процесах управління	Зниження участі у прийнятті рішень	Послаблення механізмів громадського контролю, гальмування демократизації
Наявність непрозорих управлінських механізмів	Зростання корупційних ризиків	Зменшення обсягів інвестицій, зниження економічної ефективності
Руйнування горизонтальних соціальних зв'язків	Соціальна фрагментація	Поглиблення нерівності, зниження рівня соціального капіталу
Недовіра до ефективності рішень місцевої влади	Невизначеність управлінських процесів	Зниження якості публічних послуг, затримки у реалізації програм

Джерело: аналіз даних досліджень Ханік (2021) та дослідження Палагнюк (2021).

Процес формування довіри є складним і тривалим. Однак її руйнування може статися швидко – через необдумані чи необережні висловлювання, недооцінення важливості поваги, сумніви щодо чесності або інші подібні дії. Соціологічні дослідження останніх років указують на низький рівень довіри громадян до органів державної влади, що є серйозною перешкодою для ефективного управління та реалізації реформ.

Недовіру можна визначити як сумнів у надійності спільної мети, у здатності дотримуватися загальних інтересів або виконувати умови взаємних угод, а також у чесності мотивацій особи, яка здійснює певні дії (Супрунець, 2015). Основними чинниками, що викликають недовіру до органів влади, є:

- неузгодженість офіційно проголошених цілей, які мають на меті забезпечення інтересів громадян та країни загалом, з реальними цілями та діями влади;
- невиконання проголошених цілей, що ставить під сумнів ефективність діяльності державних органів.

Недостатній рівень довіри до органів місцевого самоврядування має широкий спектр негативних наслідків як на економічному, так і на соціальному рівнях. Основні наслідки включають:

- зниження участі громадян у прийнятті рішень (низький рівень довіри спричиняє пасивність населення, що знижує якість демократії та вповільнює процес реформ);
- зростання корупційних ризиків (відсутність прозорості та належного контролю веде до корупційних схем, що негативно впливають на ефективність розподілу бюджетних коштів);
- соціальна фрагментація (недовіра спричиняє розшарування суспільства, знижує рівень соціальної згуртованості та послаблює механізми громадського контролю);
- економічна неефективність (зниження довіри впливає на інвестиційний клімат регіонів, що може спричинити уповільнення економічного зростання).

Зазначені наслідки підтверджуються як внутрішніми дослідженнями, так і міжнародним досвідом. Наприклад,

дані OECD свідчать, що країни з високим рівнем довіри мають кращі економічні показники та стабільніше соціальне середовище (Indicators of trust in government, 2022).

Для зміцнення довіри громадян до органів місцевого самоврядування необхідно впроваджувати комплекс заходів, спрямованих на підвищення прозорості, ефективності та підзвітності. Серед основних стратегій можна виокремити:

- цифровізація управління;
- покращення механізмів громадського контролю;
- професійний розвиток кадрів;
- інформаційні кампанії;
- підвищення рівня участі громадян.

Цифровізація управління передбачає розроблення та впровадження електронних платформ для публікації бюджетної інформації, проведення електронних консультацій та організації відкритих голосувань, що дозволить забезпечити оперативне розповсюдження інформації та залучення громадськості до прийняття рішень (Ханік, 2021; Конституція України, 1996).

Для покращення механізмів громадського контролю потрібне створення незалежних органів, залучення громадських організацій до моніторингу діяльності органів влади та проведення регулярних аудитів.

Професійний розвиток кадрів має на увазі підвищення кваліфікації службовців місцевого самоврядування через навчальні програми, семінари та обмін досвідом з провідними міжнародними експертами (Палагнюк, 2021).

Регулярні комунікаційні кампанії спрямовані на ознайомлення громадян із діяльністю органів влади, пояснення прийнятих рішень та демонстрацію їх результатів.

Для підвищення рівня участі громадян треба організувати публічні слухання, консультації та форуми, де громадяни матимуть можливість висловлювати свої думки та пропозиції, що сприятиме формуванню позитивного діалогу між владою та населенням.

Таблиця 3

Стратегії підвищення довіри до органів місцевого самоврядування

Стратегія підвищення довіри	Конкретні заходи	Суб'єкти реалізації	Очікуваний результат реалізації стратегії
Цифровізація управління	Впровадження електронних порталів, онлайн-консультацій, е-документообігу	Органи місцевого самоврядування, IT-фахівці	Підвищення прозорості, оперативності доступу до інформації
Розвиток громадського контролю	Створення незалежних антикорупційних комісій, проведення публічного аудиту	Громадські організації, наглядові ради	Зниження рівня корупції, зростання підзвітності влади перед громадою
Професійний розвиток кадрів	Навчальні програми, обміни досвідом, запровадження сертифікації	Центри підвищення кваліфікації, місцеві ради	Підвищення професіоналізму, формування довіри до компетентності управлінців
Інформаційна відкритість	Проведення PR-кампаній, відкритих звітів, медіависвітлення рішень	Відділи комунікації органів місцевого самоврядування, місцеві засоби масової інформації	Формування позитивного іміджу влади, підвищення довіри через інформованість
Залучення громадян до прийняття рішень	Організація публічних консультацій, зборів, місцевих ініціатив	Громадські ради, виконавчі органи місцевих рад	Розвиток партнерства влади з громадою, посилення громадянської участі

Джерело: аналіз даних досліджень Ханік (2021) та дослідження Палагнюка (2021).

На практичному рівні впровадження зазначених заходів повинно враховувати специфіку регіональних особливостей. Наприклад, для міст із високим рівнем цифрової грамотності доцільно розширювати функціонал інтерактивних електронних платформ, які вже наявні та представлені у звітах профільних структурних підрозділів виконавчих органів відповідних міських рад. У сільських районах, де цифрова інфраструктура розвита меншою мірою, варто робити акцент на механізмах безпосереднього спілкування з громадянами – організації прямих зустрічей, виїзних консультацій і громадських обговорень. Особливе значення має ефективна комунікація: регулярне інформування населення про результати роботи місцевих органів влади може стати ключовим чинником у формуванні та зміцненні довіри.

Дискусія і висновки

Емпіричний аналіз показав, що рівень довіри громадян до органів місцевого самоврядування є багатовимірним показником, який залежить від якості управління, прозорості інформації та ефективності механізмів підзвітності. Дані соціологічних опитувань (Оцінка ситуації в країні ..., 2024) свідчать про те, що навіть за порівняно високого рівня довіри до місцевих органів у деяких регіонах існують серйозні проблеми, пов'язані з корупційними ризиками та неефективністю використання бюджетних коштів.

Дослідження також встановило, що цифровізація та підвищення рівня професіоналізму кадрів можуть значно покращити ситуацію. Водночас недостатня участь громадян у процесах прийняття рішень та низька відкритість інформації залишаються основними перепонами на шляху до підвищення рівня довіри.

Подальші дослідження повинні зосередитися на таких напрямках, як:

- оцінювання ефективності цифрових платформ (аналіз впливу впровадження електронного врядування на рівень довіри громадян у різних регіонах);
- міжнародне порівняння (вивчення успішних моделей громадського контролю та участі громадян у країнах з високим рівнем довіри для їх адаптації в Україні);
- вивчення впливу кризових факторів (дослідження змін рівня довіри під час воєнних дій та економічних криз із застосуванням часових моделей та прогнозування);

- поглиблений аналіз соціального капіталу (вивчення ролі громадянської активності та соціальних мереж у формуванні довіри до місцевих органів влади).

Практичне впровадження запропонованих заходів потребує комплексного підходу, що враховує специфіку місцевих умов. Важливою є координація між органами державної влади, місцевим самоврядуванням та громадянськими організаціями. Необхідно забезпечити створення умов для відкритої комунікації, що сприятиме взаєморозумінню та формуванню позитивного іміджу влади.

Дослідження показало, що довіра громадян до органів місцевого самоврядування є одним із ключових елементів ефективного публічного управління в Україні. Наявність прозорих, підзвітних та ефективних механізмів управління сприяє підвищенню довіри, що, у свою чергу, стимулює активну участь громадян у суспільних процесах та сприяє економічному розвитку регіонів.

Основними чинниками, що впливають на формування довіри, є:

- прозорість інформації про діяльність органів влади;
- наявність ефективних механізмів громадського контролю;
- професіоналізм та етичність службовців;
- високий рівень громадянської активності та соціального капіталу.

Запропоновані стратегії для підвищення довіри включають цифровізацію управління, розвиток механізмів громадського контролю, професійний розвиток кадрів та активну участь громадян у прийнятті рішень. Впровадження цих заходів може сприяти значному покращенню іміджу місцевої влади та зміцненню демократії в Україні.

Перспективою подальших досліджень є розроблення практичних рекомендацій з урахуванням регіональних особливостей, а також адаптація міжнародного досвіду для формування нових моделей взаємодії між владою та громадськістю.

Внесок авторів: Аліна Кузьмич – теоретико-методологічні аспекти публічного управління, зокрема аналіз нормативно-правової бази та інституційних механізмів функціонування органів місцевого самоврядування; Оксана Кузьмич – ґрунтовне опрацювання проблематики довіри, включаючи її соціально-психологічні чинники, механізми формування та індикатори оцінювання, емпіричний аналіз впливу громадської участі на рівень довіри до органів влади.

Список використаних джерел

Байрак, С. О. (2020). *Участь громадськості в процесі прийняття рішень на рівні територіальних громад*. Інститут державного управління та місцевого самоврядування МНАУ. <https://surl.li/gwntbj>

Головаха, Е., Костенко, Н., & Makeev, S. (Eds.). (2014). *Общество без доверия*. Інститут соціології НАН України. <https://isnasu.org.ua/assets/files/books/2014/obshhestvo-bez-doveriya.pdf>

Гриневич, Л. В., & Буслав, В. О. (2024). Комунікаційні стратегії місцевого самоврядування для забезпечення реалізації стратегії розвитку територій. *Актуальні проблеми інноваційної економіки та права*, 2, 25–30. https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/55071/1/apie_2024_2_7.pdf

Конституція України, Закон України № 30 (1996, 28 червня). *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 30. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр#Text>

Нападиста, В. (2017). Феномен довіри у соціогуманітарному дискурсі сучасної України. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*, 1, 207–222. http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=Nzpiend_2016_1_13

Оцінка ситуації в країні та дій влади, довіра до соціальних інститутів, політиків, посадовців та громадських діячів (січень 2024 р.). (2024). Центр Разумова. <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-gromadianamy-sytuatsii-v-krajini-ta-dii-vlady-dovira-do-sotsialnykh-institutiv-politykiv-posadovtsiv-ta-gromadskykh-diiachiv-sichen-2024r>

Палагнюк, Ю. В. (2021). Соціальна довіра до органів публічної влади як фактор розвитку громадянського суспільства. *Публічне управління та регіональний розвиток*, 3, 699–725. <https://pard.mk.ua/index.php/journal/article/view/266/221>

Пелін, О. В. (2013). Новий підхід до виміру довіри громадян до органів влади та базових соціальних інститутів. *Науковий вісник Ужгородського університету*, 27, 148–151. <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/1862/1/НОВИЙ%20ПІДХІД%20ДО%20ВИМІРУ%20ДОВІРИ%20ГРОМАДЯН%20ДО%20ОРГАНІВ%20ВЛАДИ%20ТА%20БАЗОВИХ.pdf>

Правосуд, О. Є. (2023). *Довіра населення до системи публічного управління у сфері забезпечення національної безпеки України* [Автореф. дис. канд. наук держ. упр., Національний університет цивільного захисту України]. <https://nuczu.edu.ua/images/topmenu/science/spetsializovani-vcheni-rady/arefPravosud.pdf>

Про місцеве самоврядування в Україні, Закон України № 280/97-ВР (1997, 21 травня). *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 24. <https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=280%2F97-%E2%F0#Text>

Стеценко, Т. О. (2018). Довіра як соціальний ресурс: Від теоретичної концептуалізації до пошуку механізмів практичного управління. *ГРАНІ*, 7, 44–52. http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=Grani_2018_21_7_9

Супрунець, Т. А. (2015). Особливості формування і функціонування довіри та недовіри: Мисленевий аспект. *Український соціум*, 3, 48–55. http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=Usoc_2015_3_7

Ханик, Ю.-Б. (2021). Вплив рівня довіри громадян до суб'єктів публічної влади на застосування публічного маркетингу в Україні. *Аспекти публічного управління*, 9(2), 43–49. <https://doi.org/10.15421/152117>

Цицик, О. (2020). Громадянська активність як запорука підвищення дієздатності територіальних громад. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка"*, 28, 116–125. <https://science.lpnu.ua/law/all-volumes-and-issues/volume-7-number-428-2020/civic-activity-guarantee-increasing-capacity>

Fukuyama, F. (1995). *Trust: The social virtues and the creation of prosperity*. Free Press.

Giddens, A. (1990). *The consequences of Modernity*. Polity Press.

Indicators of trust in government. (2022). OECD. <https://www.oecd.org/en/data/indicators/trust-in-government.html>

Tilly, Ch. (2005). *Trust and Rule*. Cambridge University Press.

References

About local self-government in Ukraine, Law of Ukraine No. 280/97-VR (1997, May 21). *The Official Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine (BVR)*, 24

[in Ukrainian]. <https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=280%2F97-%E2%F0#Text>

Assessment of the situation in the country and the actions of the authorities, trust in social institutions, politicians, officials and public figures (2024, January). (2024). Razumkov Center [in Ukrainian]. <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-gromadianamy-sytuatsii-v-krajini-ta-dii-vlady-dovira-do-sotsialnykh-institutiv-politykiv-posadovtsiv-ta-gromadskykh-diiachiv-sichen-2024r>

Bayrak, S. O. (2020). *Public participation in decision-making process at the level of territorial communities*. Institute of Public Administration and Local Self-Government of the Ukrainian National Academy of Sciences [in Ukrainian]. <https://surl.li/gwntbj>

Constitution of Ukraine, Law of Ukraine No. 30 (1996, June 28). *The Official Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine (BVR)*, 30 [in Ukrainian]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр#Text>

Fukuyama, F. (1995). *Trust: The social virtues and the creation of prosperity*. Free Press.

Giddens, A. (1990). *The consequences of Modernity*. Polity Press.

Holovakha, E., Kostenko, N., & Makeev, S. (Eds.). (2014). *Society without Trust*. Institute of Sociology, NAS of Ukraine [in Ukrainian].

Hrynevych, L. V., & Buslaev, V. O. (2024). Communication strategies of local self-government to ensure the implementation of the strategy for the development of territories. *Actual problems of innovative economy and law*, 2, 25–30 [in Ukrainian]. https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/55071/1/apie_2024_2_7.pdf

Indicators of trust in government. (2022). OECD. <https://www.oecd.org/en/data/indicators/trust-in-government.html>

Khanyk, Yu.-B. (2021). The impact of the level of trust of citizens in public authorities on the use of public marketing in Ukraine. *Aspects of Public Administration*, 9(2), 43–49 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.15421/152117>

Napadista, V. (2017). The Phenomenon of trust in the socio-humanitarian discourse of modern Ukraine. *I. F. Kuras Institute of Political and Ethnic Studies scholarly articles*, 1, 207–222 [in Ukrainian]. http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=Nzpiend_2016_1_13

Palagnyuk, Y. V. (2021). Social trust in public authorities as a factor in the development of civil society. *Public Administration and Regional Development*, 3, 699–725. [in Ukrainian]. <https://pard.mk.ua/index.php/journal/article/view/266/221>

Pelin, O. V. (2013). A new approach to measuring citizens' trust in government bodies and basic social institutions. *Scientific Bulletin of Uzhgorod University*, 27, 148–151 [in Ukrainian]. <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/1862/1/НОВИЙ%20ПІДХІД%20ДО%20ВИМІРУ%20ДОВІРИ%20ГРОМАДЯН%20ДО%20ОРГАНІВ%20ВЛАДИ%20ТА%20БАЗОВИХ.pdf>

Pravosud, O. E. (2023). *Public trust in the public administration system in the sphere of ensuring national security of Ukraine* [Extended abstract of dissertation of Candidate of Sciences in Public Administration, National University of Civil Defense of Ukraine [in Ukrainian]]. <https://nuczu.edu.ua/images/topmenu/science/spetsializovani-vcheni-rady/arefPravosud.pdf>

Stetsenko, T. O. (2018). Trust as a social resource: From theoretical conceptualization to the search for practical management mechanisms. *ГРАНІ*, 7, 44–52 [in Ukrainian]. http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=Grani_2018_21_7_9

Suprunets, T. A. (2015). Peculiarities of the formation and functioning of trust and distrust: A mental aspect. *Ukrainian Society*, 3, 48–55 [in Ukrainian]. http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=Usoc_2015_3_7

Tilly, Ch. (2005). *Trust and Rule*. Cambridge University Press.

Tsitsyk, O. (2020). Civic activity as a guarantee of increasing the capacity of territorial communities. *Bulletin of the National University "Lviv Polytechnic"*, 28, 116–125 [in Ukrainian]. <https://science.lpnu.ua/law/all-volumes-and-issues/volume-7-number-428-2020/civic-activity-guarantee-increasing-capacity>

Отримано редакцією журналу / Received: 14.04.25
Прорецензовано / Revised: 28.04.25
Схвалено до друку / Accepted: 06.05.25

Alina KUZMYCH, PhD
ORCID ID: 0000-0003-0848-5682
e-mail: alinakuzmich28@gmail.com
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

Oksana KUZMYCH, PhD
ORCID ID: 0000-0001-8406-8456
e-mail: sana.kuzmich26@gmail.com
Kryvyi Rih State Pedagogical University, Kryvyi Rih, Ukraine

CITIZENS' TRUST IN LOCAL GOVERNMENT BODIES IN UKRAINE: FACTORS, CONSEQUENCES AND WAYS OF STRENGTHENING

Background. *Citizens' trust in local government bodies is one of the key factors that determines the effectiveness of the local government system, promotes social cohesion and supports the development of territorial communities. In the context of deep transformations and numerous challenges that Ukraine faces, in particular political, economic and security ones, the issue of building trust acquires particular importance. A high level of trust increases the legitimacy of management decisions, stimulates citizen activity and ensures sustainable interaction between authorities and society. This makes the study of the nature of trust relevant both in scientific and practical terms.*

Methods. *The study used a comprehensive approach combining quantitative and qualitative methods. A comparative analysis was used to identify regional features of trust formation and comparison with international practices based on an analysis of the regulatory framework. Content analysis covered public speeches, analytical reports, official documents and media publications, which allowed us to identify key aspects of information policy, transparency and public communication. The structural-functional approach allowed us to generalize the relationships between different management entities and build a conceptual model with a focus on transparency, accountability, efficiency, social capital and regulatory regulation.*

Results. *The analysis confirmed that the level of trust is a multidimensional indicator. It is positively influenced by the transparency of procedures, openness of information, access to budget data and citizen involvement in decision-making. Digital technologies, the speed of response to community requests and the effectiveness of management decisions play an important role. The developed model demonstrates the relationship between social and institutional factors of trust. Comparison with international practice shows that digitalization and modernization of processes are key factors in increasing trust in local self-government.*

Conclusions. *Trust in local self-government bodies is critically important for the stability and effectiveness of public administration in Ukraine. Ensuring transparency, accountability, development of public participation and digital tools should become a priority in reforming local governance. The proposed model can be used as a basis for developing strategies to strengthen trust in the face of modern challenges.*

Keywords: *trust, public administration, local government, citizen participation, accountability, governance mechanisms.*

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The authors declare no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; or in the decision to publish the results.